

בבא בתרא ע"ח

משנה

המוכר את החמור, לא מכר כליו. נחום המדי אומר, מכר כליו. רבי יהודה אומר, פעמים מכורין פעמים אינן מכורין. כיצד? היה חמור לפניו וכליו עליו ואמר לו מכור לי חמורך זה, כמות שהיא עם כלים שעליה כליו מכורים. אמר לו חמורך הוא אין כליו מכורין, כמו שאמר אם זו היא חמורך מכור אותה לי³¹¹.

גמרא

מחלוקת בשק ודיסקיא וכומני אבל אוכף ומרדעת קילקלי וחבק ז"ה מכורים
אמר עולא, מחלוקת תנא קמא ונחום המדי היא בכלים העשויים למשא החמור, כמו שק ודיסקיא, ובכומני מושב למשא אנשים. התנא קמא סובר שסתם חמור עומד לרכוב עליו³¹², ונחום המדי סובר שסתם חמור עומד למשא³¹³. אבל אוכף ומרדעת שעומדים בין לרכיבה ובין למשא, וקילקלי וחבק שקושרים בהם את האוכף והמרדעת, מכורים לדברי הכל. ומקשה הגמרא ממה ששנינו, חמור וכליו אני מוכר לך הרי זה מכר את האוכף ואת המרדעת ואת הקילקלי ואת החבק, אבל לא מכר שק ודיסקיא וכומני. ובזמן שאמר לו היא וכל מה שעליה הרי כולן מכורין. והטעם שקונה את החמור והאוכף, מפני שאמר לו שמוכר לו חמור וכליו, אבל אם לא אמר לו, לא קנה את האוכף ומרדעת, ולעולא כמי הברייתא? אלא חייבים לומר שחכמים ונחום המדי חולקים באוכף ובמרדעת, והברייתא היא כדברי חכמים? דוחה הגמרא, שגם אם לא אמר לו חמור וכליו, האוכף והמרדעת מכורים. והברייתא היא דברי חכמים, והיא אומרת חמור וכליו, להשמיע לנו שאפילו אם אמר לו חמור וכליו יתור הלשון לא הועיל להוסיף, ולא קנה שק ודיסקיא וכומני. רב פפא בר שמואל אומר, שכומני הוא מרכב שהנשים רוכבות על סוסים וחמורים כששתי רגליה מצדו האחד.

הספק אם המחלוקת היא בעודן עליו הגמרא הסתפקה, האם המחלוקת אם קנה את או בשאין עודן עליו
השק ודיסקיא היא בעודם עליו בשעת מכירה, אבל בשאינם עליו נחום המדי מודה לחכמים שאינם מכורים³¹⁴. או שהמחלוקת

311 אינם מכורים מפני שהוא כמוכר את החמור סתם ורבי יהודה סובר שאין כליו מכורים אפילו בעודם עליו. רשב"ם.

312 לכן המוכר את החמור סתם לא מכר אותם כלים העשויין למשאוי, אלא אותם כלים העשויים לרכיבה כגון אוכף ומרדעת.

313 ונחום המדי ס' שחמור עומד למשא וקנה גם אוכף ומרדעת שהם עשויים לטעון משא על גבן. רשב"ם.

314 נחום המדי מודה לחכ' שלא קנה דוקא בשק ודיסקיא וכומני אבל באוכף ומרדעת אפ' אין עודם עליו קנה שהם שייכים לחמור וקנה כל היכן שהם. ורשב"ם לא פירש כן. תוס'.

היא בשאין עודם עליו, ובכל זאת קנה את האוכף ומרדעת³¹⁵. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שעליו הרי כולן מכורין. אם נאמר שהמחלוקת היא בעודם עליו, הברייתא היא כחכמים שאומרים שהמוכר את החמור לא מכר את כליו, אפילו שק ודיסקיא וכומני אפילו שעודם עליו³¹⁶. אבל אם נאמר שמחלוקת היא בשאין עודם עליו, אבל בעודם עליו לדברי הכל הם מכורים, הברייתא אינה לא כנחום המדי ולא כחכמים!³¹⁷ דוחה הגמרא, שהמחלוקת היא בשאין עודם עליו והברייתא היא כחכמים, ויש לשנות בברייתא, ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שראוי להיות עליו הרי כולן מכורין.

ר"א פעמים מכורין פעמים שאינן ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו במשנה, רבי מכורין אפ' בעודן עליו
 יהודה אומר פעמים מכורין פעמים שאינן מכורין.
 כיצד? היה חמור לפניו וכליו עליו, ואמר לו מכור לי חמורך זה, כליו מכורים. אמר לו חמורך הוא, אין כליו מכורין. ולכאורה רבי יהודה מדבר בעודם עליו³¹⁸, והוא בא להכריע בין חכמים לבין נחום המדי. ומכאן שהם חולקים בעודם עליו. דוחה הגמרא, שחכמים ונחום המדי נחלקו בשאין עודם עליו, ובעודם עליו לדברי הכל מכר. ורבי יהודה לא בא להכריע בדבריהם. אלא רבי יהודה בא לחלוק על הדיוק שלהם ולומר שאפילו בעודם עליו יש פעמים שאינם מכורים³¹⁹.

המשנה מכר את הקרון לא מכר את הפרדות
 היא בשאין אדוקים הברייתא מכר באדוקים
 ונחום המדי נחלקו באין עודם עליו. ממה ששנינו במשנה מכר את הקרון לא מכר את הפרדות. ורב תחליפא בר מערבא שנה לפני רבי אבהו ברייתא, מכר את הקרון מכר את הפרדות. ואמר לו רבי אבהו והרי אנו שנינו במשנה לא מכר. ורב תחליפא אמר לו האם אמחוק את הברייתא ממשנתך?, ואמר לו רבי אבהו לא, תפרש את הברייתא באדוקים בו. ומכאן שהמשנה מדברת בשאינם אדוקים בו. וממה שהרישא, המשנה לעיל מדברת בשאין עודם עליו, גם הסיפא, משנתנו מדברת בשאין עודם עליו. ודוחה הגמרא, שאם נאמר שהמשנה מדברת בשאין עודם עליו קשה מהרישא, המשנה

315 היה אפשר לומר או דילמא בזה ובוה מחלוקת. תוס'.

316 ובהכרח מדובר בעודן עליו שהרי שנינו וכל מה שעליו ואפ"ה שנינו ברישא שאינם מכורים בכלל החמור עד שיאמר במפורש וכל מה שעליו כמו ששנינו בסיפא. רשב"ם.

317 שהרי מדובר בעודן עליו ואפ"ה לא מכר מסתמא עד שיראמר לו במפורש וכל מה שעליו. וכמו שמקשים מהסיפא אפשר להקשות מהרישא שאומרת שלא מכר אלא משום שעיקר הפירכה היא ממה ששנינו וכל מה שעליו ומשמע בעודן עליו הקשו מהסיפא. רשב"ם.

318 שהרי ממה שנינו בדברי ר"י במשנה שאם אמר חמורך זו כליו מכורים משמע שכליו מכורים משום שאמר זו כמו שהיא טעונה. ור"י אמר על דברי התנאים שחולקים בעודן עליו לזה מכר, ולזה לא מכר. והוא בא לומר שפעמים מכורין ופעמים לא מכורים והוא בא להכריע ביניהם. רשב"ם.

319 יש ספרים שכתוב בהם מאי לאו ר' יהודה טעמא דנחום קא מפרש, לא ר' יהודה טעמא דנפשיה קאמר. וכך פירושו שר' יהודה שמע לנחום המדי שלא מחלק בעודן עליו בין א"ל חמורך זה בין א"ל חמורך הוא אלא לעולם קנה בעודן עליו. ור"י אמר שיש הבדל, או שהוא מפרש ממש ואינם חולקים. תוס'.

הראשונה בפרקנו, אבל לא מכר לא את העבדים ולא את האנתיקי. ורב פפא אמר שאנתיקי היא הסחורה שבתוך הספינה, אבל הסחורה שאינם בתוכה לא נמכרה עם הספינה³²⁰. וממה שהרישא היא בעודם עליו גם הסיפא היא בעודם עליו. אלא משנה אחת היא בעודם ומשנה אחרת היא בשאין עודם עליו³²¹.

ר"א רשב"ג ר"מ ר"נ סומכוס ונחום
המדי א' דבר אחד
אמר אביי, רבי אליעזר, ורבן שמעון בן גמליאל,
ורבי מאיר, ורבי נתן, וסומכוס, ונחום המדי³²²,

כולם סוברים שכשאדם מוכר דבר, הוא מוכר אותו ואת כל תשמישיו³²³. רבי אליעזר שאומר במשנה בפרק המוכר את הבית, המוכר את בית הבד מכר את הקורה. רבן שמעון בן גמליאל, במה שאומר שם במשנה המוכר את העיר מכר את הסנטר. רבי מאיר, במה ששנינו בברייתא רבי מאיר אומר מכר את הכרם מכר תשמישי הכרם. רבי נתן שאומר, המוכר את הספינה מכר את הבוצית. וסומכוס, שאומר שמכר את הדוגית. נחום המדי, שאומר המוכר את החמור מכר כליו.

למדנו במשנה, שלרבי יהודה יש חילוק בין אם אמר חמור זה שמכר כליו, ואם אמר חמור סתם לא מכר כליו. וביאר רבא, שאם אמר חמורך זו, הוסיף בלשון משום שרצה לקנות גם את כליו³²⁴. ואם אמר לו חמורך הוא, הוא לשון שאלה, האם הוא חמורך הוא ותמכרהו לי? ולכן לא מכר את כליו.

משנה

המוכר את החמור בסתם, מכר את בנו הסיח. מכר את הפרה, לא מכר את בנה. מכר אשפתו, מקום עמוק שלשה או גבוה שלשה שרגיל לתת שם את זבל בהמותיו, מכר את זבלה. מכר מימיו של בור, לא מכר את הבור. מכר בור, מכר מימיו. מכר כוורת, מכר דבורים. מכר שובך, מכר יונים שבשובכו ושבאים לתוכו. מפני שהם בטלים לדברים הקבועים האלו.

גמרא

כשא' חמור מניקה אני מוכר בא
להוסיף את בנה
שואלת הגמרא מהו החילוק בין מכירת חמור
לפרה, אם המשנה מדברת כשהמוכר אמר לו

320 ומדובר בעודן עליו או שכל הסחורות נקראות אנתיקי אבל לא צריך לשנות שלא מכר אלא עיסקא שבתוכה אבל עיסקא שבחוץ האם צריך לומר, בתמיה. רשב"ם

321 שהכל הולך אחר מנהגו של עולם יש דבר שהוא בכלל חבירו בעודן עליו, ויש דבר שאין בכללו אפי' בעודן עליו. רשב"ם.

322 [סימן זגם נסן]

323 לא משום שכולם אומרים אותו דבר שהרי זה אינו סובר כסברת זה. יש דבר שלפי האחד אינו בטל לגבי הדבר שמכר, ולתנא האחר דבר זה בטל. אבל כולם הולכים בשיטה אחת שהם מוסיפים מכירת תשמישים יותר מהחכמים החולקים עליהם. חוץ מר"מ שאומר כל תשמישי כרם שסובר שכולם מכורים. ולכן אביי לא אמר אמרו דבר אחד. רשב"ם ותוס'.

324 שהרי אין לפנינו שני חמורים שיאמר את זה מכור לי, ומה שאמר זה הוא משום כליו, חמור זה כמות שהוא. רשב"ם.

הפרה ובנה, או את החמור ובנה, אפילו בפרה ובנה מכר אותה ואת בנה. ואם לא אמר לו היא ובנה, אפילו בחמור לא קנה את הסיח³²⁵? אמר רב פפא, כשמכר חמור ופרה, פשוט לתנא של המשנה שאין הבנים מכורים. והמשנה מדברת כשאמר לו חמור מניקה, או פרה מניקה אני מוכר לך. בפרה לא מכר את בנה כדין המוכר פרה סתם, שהרי אפשר לומר שמה שאמר לו מניקה, לא בא להוסיף את בנה, אלא לומר שהיא נותנת חלב, ואם לא, יהיה מקח טעות. אבל בחמור שאין צורך בחלבה, מה שאמר לו מניקה הוא בא לומר שיש לה ולד והוא מוכרה לו עם הולד. וקוראים לחמור צעיר סיח מפני שהוא מהלך אחר סיחה נאה, הולך למקום שהאדם חפץ בקריאה בנחת וברמיזה, אבל חמור זקן צריך מרדע.

דרש שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן, על הכתוב: "על פן יאמרו המושלים"³²⁶, אלו המושלים ביצרים, הצדיקים³²⁷. "באו חשבון", בואו ונחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, מתבטל מריוח בשביל שעוסק במצוה או שנתן צדקה ומחסר ממונו כנגד שכרה המרובה לעתיד לבוא, ושכר עבירה כנגד הפסדה לעתיד לבוא. אם אתה עושה כן, לחשוב הפסד כנגד שכר, "תַּבְּנֶה" בעולם הזה "וְתַפְּנֶן" לעולם הבא.

תצא אש ממחשבים ותאכל את שאינם מחשבים
 "עיר סיחון" אם אדם שם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה, כתוב אחריו "אֵשׁ יִצְאָה מִחֻשְׁבוֹן"
 תצא אש ממחשבים, הצדיקים, ותאכל את שאינם מחשבים. "לְהִבָּה מְקַרֶּיֶת סִיחֹן"
 מקרית צדיקים שנקראו שיחון, אילנות³²⁸. "אֶכְלָה עֵר מוֹאָב" זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה. "בְּעֲלֵי פְמוֹת אֲרָנֶיךָ" האש אוכלת גם את גסי הרוח, כמו שאמרו כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגהינם. "וַיִּנְיָס" אמר רשע אין רם, "אֶבֶד חֻשְׁבוֹן" אבד חשבוננו של עולם, אין דין ואין דיין. "עַד דִּיבוֹן" אמר הקב"ה המתן עד שיבוא דין, "וַיִּנְשִׂים עַד נֶפֶח" עד שתבוא אש שאינה צריכה ניפוח, "עַד מִידְבָּא" עד שתדאיב נשמתם. ויש אומרים, עד שהקדוש ברוך הוא יעשה לרשעים מה שצריך לעשות להם³²⁹.

אמר רב יהודה בשם רב, לומדים מהכתוב ביחזקאל: "וַיִּנְתַּתִּי אֶת פְּנֵי בָהֶם מִהָאֵשׁ"

325 התנא סובר שאין הבן נמכר בכלל האם משום שהם גופים מחולקים והבן יכול להיות בלא האם, ואפילו בחמור הסיח לא ימכר בכלל החמור. רשב"ם.

326 פשטו של מקרא מדבר שכשנלחם סיחון במלך מואב הראשון ולקח את כל ארצו מידו בלעם נתנבא שסיחון ינצח את מואב. אבל היא פרשה יתירה שמה זה צריך להכתב אם להשמיע שעמון ומואב טיהרו בסיחון הרי כבר כתוב "והוא נלחם במלך מואב הראשון" אלא משה רבינו כתבה לדרשה. רשב"ם.

327 כמו שכתוב "ומושל ברוחו מלוכד עיר" "צדיק מושל יראת אלקים".

328 ככתוב "צדיק כתמר ירחו כלבנון ישגה" וכתוב בזכריה "והוא עומד בין ההדסים" וא"ר אין הדסים אלא הצדיקים ואמרו בסנהדרין אני אמרתי אעלה בתמר ולא עלתה בידי אלא סנסן והוא חנניה מישאל ועזריה, תחת אחד השיחים מתרגמים תחת חד מן אילניא, וכתוב "וכל שיח השדה טרם" ומתרגמים וכל אילני חקלא. רשב"ם.

329 לעולם הבא, שאילו בעולם הזה דרכם צלחה, כדי לטרדם לעולם הבא "עד" דורשים עד דעבר, ו"מידבא" דורשים מאי דבעי בלשון קצר. רשב"ם.

יָצְאוּ וְהָאִשׁ תֹּאכְלֶם” שכל הפורש מדברי תורה שנקראת אש, עונשו שאש אוכלתו. וכשרב דימי בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יונתן, שלומדים מהכתוב במשלי, שכל הפורש מדברי תורה נופל בגיהנם.

